

УДК 78.071.1 (477.54)

Ю. М. Грицун, канд. мистецтвозн., ст. викл.

Харківський національний університет мистецтв ім. І.П.Котляревського, м.Харків

Жанрова багатогранність творчої палітри І. Ковача

Розкривається жанрова багатогранність спадщини видатного майстра, представника харківської композиторської школи та української музичної культури ХХ ст. І. Ковача (1924-2003). У сферу його творінь входять музично-сценічні (серед них балети-казки «Північна казка» та «Бембі», опера-балет «Та, що біжить по хвилях»), оркестрові, концертні, пісенні, хорові а також літературно-музичні композиції, музика до театральних спектаклів, музика до кіно- та телефільмів, причому, ніякому жанру автор не віддає переваги.

Жанрова палітра творчості І. Ковача розглянута як у статичній, так і в динамічній, тобто в еволюційній проекції.

Визначаються ключові особливості авторського стилю І. Ковача, які забезпечують цілісність його творчої індивідуальності, і це, перш за все, виразний мелодизм, спряженість театральності і пісенності. Емоційна відкритість, краса і природність мелосу відображаються у всіх сферах його музичної творчості. Вектор спрямованості креативного процесу українського композитора - прославлення Любові, Краси і Добра.

Пригадуються окремі приклади, які мали «знакове» значення для сприйняття сучасниками творчої особистості майстра, наприклад, показовим є позитивна реакція на його музику, адресовану дітям. Головна особливість таких творів - свіжість музичних образів, динамізм драматичних подій, життєрадісне сприйняття навколишнього світу.

У дослідженні акцентується образно-тематичний зміст творів І. Ковача, зокрема, особлива роль відведена військовій тематиці, що знайшла відображення в жанрах: ораторії, пісні, хоровий сюїти, симфонії. У деяких опусах простежуються приховані автобіографічні мотиви (наприклад, симфонічна поема «Таврія»).

Ключові слова: І. Ковач, симфонічна музика, концертно, музично-сценічні жанри, пісні.

Ю.Н.Грицун, канд. искусств., ст. препод.

Харьковский национальный университет искусств им. И.П.Котляревского, г. Харьков

Жанровая многогранность творческой палитры И.Ковача

Раскрывается жанровая многогранность наследия выдающегося мастера, представителя харьковской композиторской школы и украинской музыкальной культуры ХХ в. И. Ковача (1924–2003). В сферу его творений входят музыкально-сценические (среди них балеты-сказки «Северная сказка» и «Бемби», опера-балет «Бегущая по волнам»), оркестровые, концертные, песенные, хоровые а также литературно-музыкальные композиции, музыка к театральным спектаклям, музыка к кино- и телефильмам, причём, никакому жанру автор не отдаёт предпочтения.

Жанровая палитра творчества И. Ковача рассмотрена как в статике, так и в динамике, т. е. в эволюционной проекции.

Определяются ключевые особенности авторского стиля И. Ковача, которые обеспечивают целостность его творческой индивидуальности, и это, прежде всего, выразительный мелодизм, сопряжённость театральности и песенности. Эмоциональная открытость, красота и естественность мелоса отражаются во всех сферах его музыкального творчества. Вектор направленности креативного процесса украинского композитора – прославление Любви, Красоты и Добра.

Вспоминаются отдельные примеры, которые имели «знаковое» значение для восприятия современниками творческой личности мастера, например, показательным

является позитивная реакция на его музыку, адресованную детям. Главная особенность таких сочинений – свежесть музыкальных образов, динамизм драматических событий, жизнерадостное восприятие окружающего мира.

В исследовании акцентируется образно-тематическое содержание произведений И. Ковача, в частности, особая роль отведена военной тематике, нашедшей отражение в жанрах: оратории, песни, хоровой сюиты, симфонии. В некоторых опусах прослеживаются скрытые автобиографические мотивы (например, симфоническая поэма «Таврия»).

Ключевые слова: И. Ковач, симфоническая музыка, концертно, музыкально-сценические жанры, песни.

genre multifacetedness range of works by I. Kovach Genre many-sided nature of creative palette of И.Ковача

The heritage genre multifacetedness of the outstanding master's, I. Kovach (1924 – 2003), a representative of Kharkiv Composition School and of Ukrainian musical culture of the XX cen. atislarge developed. In the sphere of his works musical-performing (among them there are ballet-tales “Nothern Tale” and “Bambi”, the opera-ballet “Running the Waves”), orchestral, performing, song-like, choral and literature-musical works, music for theatrical performances, music for film and television movies. It should be mentioned that the author doesn't give preferences to a particular one.

The genre range of works by I. Kovach is researched both in statics and in dynamics, i.e. in evolution.

The key features of auhor's style are identified, which provide the unity of his artistic individualism. They are: melodism, connection between theatrical and song-like. Emotional openness, beauty and simplicity of the melos are reflected in all spheres of his musical works. The direction of his works is the topic of promoting Love, Beauty and Kindness.

Some particular examples are mentioned, which had significant meaning for perceiving artisitic personality of the author by his contemporaries, e.g. positive reaction to his music of children. The main peculiarity of these works is the novelty of musical characters, dynamics of dramatic events, hilarious perception of the environment.

The character-thematic contents of the works by I. Kovach are highlighted in the research, in particular the part of military topics, which was reflected in the genres, such as oratory, song, choral suite, symphony. In some part hidden autobiographical motives can be traced (e.g. symphonic poem «Tavria»)

Key words: I. Kovach, symphonic music, concertino, musical and scenic genres, songs.

Ігор Ковач – видатний український композитор ХХ ст., один з яскравих представників відомої харківської школи. Протягом свого творчого життя він постійно розширював коло музичних жанрів, послідовно звертаючись до симфонічної, концертної, камерно-інструментальної, вокальної, хорової, театральної творчості, музики в кіно, літературно-музичних композицій, опери та балету. Людина свого часу, І. Ковач протягом двох десятиліть (1960–1980 рр.) надавав перевагу масовій пісні та патріотичній тематиці.

Постійно збагачуючи засоби композиторського письма, І. Ковач, однак, ніколи не тяжів до радикальних поглядів на музичне мистецтво,

продовжуючи класичні традиції ХІХ–ХХ ст. Отже, звертаючись до жанрів класико-романтичної епохи – симфонії, сюїти, симфонічної поеми, опери, балету – композитор творив у межах характерної для них семантики. Значні оркестрові полотна позначені масштабністю і глибиною думки; концертні, де домінують концертно для різних сольюючих інструментів, – ігровою стихією, музично-сценічні твори кореспондують із романтичними оперою та балетом, що дозволяє виявити особливості його авторської естетики.

Попри високі художні досягнення в різних царинах музичного мистецтва, загальної характеристики жанрової палітри композиторського доробку видатного майстра в музикознавчій науці немає; поза увагою дослідників перебувають окремі опуси, які мають «ключове» значення для осмислення його творчої індивідуальності. Нині, коли важливішим стає усвідомлення музичної історії України в єдності всіх регіональних культур, звернення до здобутку її іменитих представників – найактуальніше завдання сучасного музикознавства.

Мета дослідження – розкрити жанрову творчу палітру І. Ковача як представника української музичної культури другої половини ХХ ст.

Вибір митцем того чи іншого жанру переважно стимулюється властивостями його музичного мислення. Провідною якістю творів І. Ковача, що визначає в сучасній музиці його композиторську індивідуальність, став виразний мелодизм. Емоційна відвертість, краса і природність мелосу віддзеркалюються в усіх сферах його музичної творчості. «Я належу до тієї категорії композиторів, – говорив І. Ковач, – які вважають, що мелодія була і залишається душею і думкою кожного твору. І щоб знайти цікаву музичну думку, зробити її свіжою і сучасною, інколи доводиться перевертати гори матеріалу, багато від чого відмовлятися, на кожному кроці перевіряючи себе» [5].

Характерною особливістю звукоспоглядання композитора слід уважати яскраву театральність музичних образів, дієвість, конкретність у музиці, що зумовило в перспективі постійний інтерес до музично-сценічних

жанрів. Сполученість театральності й пісенності – домінанта його індивідуального стилю. Якщо пісенність визначає властивості «інтонаційного словника» музики майстра, то театральність багато в чому зумовила притаманні йому принципи музичного розвитку. Єдині для всієї творчості І. Ковача наведені стильові особистості мають специфічні прояви в різних жанрах, залежно від їх семантики. Те саме стосується провідних тем і сюжетів, які порядковані художнім закономірностям симфонії чи концерту, опери або балету тощо. Здатністю до різноманітних метаморфоз усталених музичних принципів та улюблених образів пояснюється і така індивідуальна ознака творчості І. Ковача, як неодноразове повернення до одного і того самого сюжету і, відповідно, музики в різних жанрових варіантах. На музичному матеріалі балету-казки «Північна казка» написані «Парафраз» для камерного оркестру (1976), симфонічна казка за участю читця «Чудесні пригоди Нільса з дикими гусьми» (1976), три оркестрові сюїти (1983, 1987, 1992), «Діалог Аккі та Нільса» для віолончелі, флейти та арфи (1988). Музика балету-казки «Бембі» трансформована в однойменну сюїту-фантазію (1988) і музичну казку для читця й симфонічного оркестру. Партитура першої частини Другої симфонії відбилася в Музиці для камерного оркестру «Пам'ять», присвяченій видатному вірменському композиторові А. Хачатуряну (1983). У 1987 р. написано оперу-балет «Та, що біжить по хвилях», до музичного матеріалу якої композитор звертався двічі, використовуючи його в однойменній вокальній сюїті (1991) і літературно-музичній композиції «Країна ГРИНландія» для симфонічного оркестру (1995).

Симфонічна музика композитора багатогранна. Більшість творів, що написані в цій сфері, пов'язані з програмністю, яка виявляється за допомогою назви, присвяти або короткого викладення певного змісту. Друга симфонія, «Пам'яті А. І. Хачатуряна», написана в трьох частинах: I – «Пам'ять», II – «Пейзаж», III – «Темперамент» (1982); Третя симфонія – «Сни солдатські» (1985) – має розгорнуту авторську передмову.

Програмністю позначені також інші твори: «Святкова увертюра» (1963), «Симфонічний дифірамб» (1972), «Святкові фанфари» (1977), три сюїти з балету-казки «Північна казка» (1983, 1987, 1992), сюїта-фантазія «Бембі» (1988), симфонічна поема «Таврія» (1984). Певні твори належать до «абсолютної» музики, серед них – Сюїта в 4-х частинах (1959), Перша симфонія (1965), «Диптих» (1997).

Паралельно із симфонічною музикою І. Ковач працював у концертних жанрах для солюючих інструментів з різним супроводом. Він є автором Концерту для фортепіано та симфонічного оркестру (1959), шести Концертино: для домри й оркестру народних інструментів (1960) (друга редакція; перша редакція – для домри та фортепіано, 1960; третя – для симфонічного оркестру, 1963), скрипки і камерного оркестру (1966), фортепіано й камерного оркестру (1971), віолончелі та симфонічного оркестру (1976), гобоя і камерного оркестру (1992), віолончелі й камерного оркестру (1990). Існують також оригінальні твори в цій жанровій сфері: Концертино для квінтету духових (1990) і два Концертино–соло – для віолончелі (1984) й фортепіано (1992). Рельєфність, емоційна насиченість тематизму, майстерне розкриття виразних можливостей солюючого інструмента, композиційна чіткість – основні якості концертів. Концертна практика цих творів була нетривалою. Свого часу вони неодноразово привертали увагу відомих артистів, але нині практично не виконуються, хоча й не втратили художньої привабливості.

Мелодійна «домінанта» в арсеналі виразних засобів митця зумовила його успішну багаторічну роботу в жанрі пісні. І. Ковач зумів упровадити інтонацію пісні в усі жанри, до яких він звертався, саме з пісні почалася його композиторська творчість. У часи Великої Вітчизняної війни І. Ковач воював солдатом в артилерійських частинах на Білоруському та Прибалтійському фронтах. Між боями він написав першу пісню «Закурим, друг, махорочку», яку нерідко співали бійці батареї.

У радянські часи пісні композитора звучали по радіо, на телебаченні, в масових місцевих заходах, концертах. Вокально-симфонічні твори громадянсько-патріотичного спрямування виконувалися на врочистих концертах, Ювілейних пленумах, були відзначені на багатьох фестивалях, конкурсах. З 1972 р. приспів пісні «Харкове мій» на слова О. Марченка є позивними Харківського обласного радіо.

Жанровий діапазон сольних і ансамблевих пісень надто різноманітний: масово-патріотичні, трудові, танцювальні, ліричні, гумористичні мініатюри на життєві теми, хорові композиції, пісні, написані для соліста в супроводі хору, і сольні твори. Їх стилістика характеризується інтернаціональною складовою: в ній відчуваються український мелос і «гострий» темпераментний ритм східної музики, ознаки радянської масової та революційної пісні. У синтезі всіх цих течій і виник своєрідний пісенний стиль композитора. У виборі поетичних текстів композитор часто надає перевагу віршам поетів Харкова – Р. Левіна, З. Вальшонка, О. Марченка, а також звертається до «знакової» в 1960–1970 рр. творчості Р. Рождественського та Є. Євтушенка.

Однією з яскравих сторінок творчості І. Ковача є театральна музика, призначена для дитячої аудиторії. У 1969 р. в Харківському театрі юного глядача вперше здійснено виставу для дітей з його музикою «Зайчик-задавака», загалом написано музику до десяти вистав для театрів ляльок і юного глядача¹. Завдання театрального композитора він убачає не тільки у створенні виразної інтонаційно-звукової атмосфери подій, що відбуваються, але й у втручанні в драматургію п'єси. З цією метою в музиці до вистав «Людина в усі часи», «Веселка взимку», «Кульбаба» (музична казка з дитячими малюнками) І. Ковач використовує лейтмотиви – прийом, що пізніше стане однією з характерних ознак драматургії його опери, балетів, розгорнутих симфонічних опусів.

¹«Зайчик-задавака» (1969), «Оленка і солдат» (1970), «Кульбаба» (1971), «Людина в усі часи» (1971), «Грозі назустріч» (1972), «Ну і Мицик!» (1972), «Казка про хороброго Кікіля» (1972), «Веселка взимку» (1973), «Шерлок Холмс проти агента 006» (1977), «Залишаюся самим собою» (1977).

Співпраця з театральними колективами сприяла роботі в серйозних музично-сценічних жанрах. На сценах Харківського академічного театру опери і балету ім. М. В. Лисенка, Харківського театру музичної комедії відбулися прем'єри балету «Північна казка»¹, балету-казки «Бембі»², музичної комедії-казки «Дорога до сонця» або «Це прекрасне Гидке каченя»³; опери-балету «Та, що біжить по хвилях». Усі перелічені твори набули сценічного втілення поза межами Харкова⁴.

У музиці до театральних вистав, балетах та опері виокремилася така притаманна композиторові ознака, як характеристичність. Вона досягається за допомогою оркестрових, ритмічних, гармонічних засобів та використання поряд із розгорнутими мелодичними лініями нетривалих інтонаційно загострених поспівок або тематичних комплексів, які складаються з декількох елементів. Характерний приклад наявний у симфонічній поемі «Таврія» – лейттема «вічності», Симфонії № 2 – мотив-«зерно», Симфонії № 3 – тематичний комплекс «пам'яті». В опері-балеті «Та, що біжить по хвилях» за допомогою лейтмотивів – Фрезі Грант і Незнайомки – позначаються дві музично-образні драматургічні лінії, які розвиваються протягом усього твору. У балеті-казці «Бембі» – три лейтмотиви: Матері Пат, головного героя, Вовків-гангстерів. У балеті-казці «Північна казка» І. Ковач використовує термін «наочний лейтмотивізм», здійснює «музичну конкретизацію» – наділяє дію, що відбувається, і героїв характерними лейтмотивами.

Здатність І. Ковача до втілення в музиці яскравих позамузичних вражень зумовлює різні типи художнього синтезу. Показовим є звернення до жанру літературно-музичної композиції для читця та різноманітних

¹Лібретто В. Гудименка и М. Гольдрин за казкою С. Лагерлеф «Чудесні пригоди Нільса з дикими гусьми», 1975 р.

²Лібретто Е. Яворського за казкою Ф. Зальтена, 1983 р.

³Лібретто О. Горіна і Є. Яворського за казкою Г. Х. Андерсена. Перша постановка в Харківському театрі музичної комедії в 1980 р., друга (у перекладі українською мовою О. Марченка) – у 1996 р.

⁴Музична комедія-казка «Дорога до сонця» або «Це прекрасне Гидке каченя» були також поставлені в Донецькому та Дніпропетровському театрах опери та балету, Київському театральному інституті ім. І. К. Карпенка-Карого, музично-драматичних театрах Черкаста, Караганди, Макіївському ТЮГі, Луганській обласній філармонії; за межами СНГ – у Польщі; опера «Голубі острови» виконувалася в Кишинівському театрі опери та балету.

виконавських складів. За участі симфонічного оркестру написані «Чудові пригоди Нільса з дикими гусьми» (1976), «Бембі» (Б. р.), «Країна ГРИНЛандія» (1991); струнного оркестру – перша редакція «Кілець дружби» (1979); скрипки та фортепіано – «Чарівна скрипка» (1987); фортепіано – друга редакція «Кілець дружби» (1979) і «Це прекрасне Гидке каченя» (1986).

Інша особливість композиторського мислення І. Ковача, яка зумовлює багатогранність його жанрової палітри, – монтажність, тобто створення художнього цілого з відносно нетривалих контрастних епізодів. В інструментальних творах монтажність корегує класичні музичні форми, в театральних переважає номерна структура. Але найпосплідовніше цю особливість утілено в галузі кіномузики, до якої композитор охоче звертався, незважаючи на «службовість».

Протягом 20-ти років – період 1960–1970-х рр. – І. Ковач плідно співпрацював у сфері кіномистецтва з Київською студією хронікально-документальних фільмів, Київською студією науково-популярних фільмів, Харківською студією телебачення. Перша спільна робота з режисером Київської студії хронікально-документальних фільмів Р. Нахмановичем – кінофільм «Син солдата», що в 1962 р. приніс композиторові успіх: за музику до цього кінофільму І. Ковач нагороджений спеціальною премією на фестивалі короткометражних фільмів у Лейпцигу.

Таким чином, у спадщині І. Ковача складно знайти домінуючий жанр; навпаки, вона являє собою багатожанрову творчу палітру, позначену пропорційним інтересом до пісні й ораторії, симфонії та концертино, масштабних полотен для великого оркестру і лаконічних композицій для камерного складу.

Не менш різноманітний тематично-образний зміст творів І. Ковача. У Третій симфонії «Сни солдатські», ораторії «Солдати Ілліча», в багатьох піснях звучать патріотичні мотиви. Утім, у деяких опусах простежуються приховані автобіографічні мотиви. У симфонічній поемі «Таврія», Другій

симфонії (Пам'яті А. І. Хачатуряна), Концертино для скрипки і камерного ансамблю, опері-балеті «Та, що біжить по хвилях» за однойменним романом О. Гріна розкриваються глибинні зв'язки композитора з його історичним корінням. І Ковачу властива й узагальненіша інша тематика, яка характеризує його Сюїту в 4-х частинах, Першу симфонію, «Святкову увертюру», «Симфонічний дифіраμβ». Значну перевагу він приділяє дитячій тематиці у «Фортепіанному альбомі» для дітей і дитячих хорів. У театральних, частково інструментальних творах рельєфно підкреслюється лінія романтичних і казкових сюжетів, запозичених із творів О. Гріна, С. Лагерлеф, Ф. Зальтена. «Лірична музика» для камерного оркестру й солюючої віолончелі пов'язана з повістями К. Паустовського.

Особливе місце у творчості І. Ковача – колишнього фронтовика – посідає військова тематика. Тема війни набуває втілення у творах різних жанрів: ораторії «Солдати Ілліча», музиці до кінофільмів «Син солдата», «Вам, двадцятилітні». До 40-річчя Перемоги написані хорова сюїта «Ми пам'ятаємо 41-й» і Третя симфонія «Сни солдатські». У 1965 р. до 20-ліття перемоги над фашистською Німеччиною І. Ковач написав пісню «Моїм однополчанам»¹, цикл пісень на слова Р. Левіна, котрий також пережив війну десятирічним хлопчиком: «Моїм ровесникам», «Місто, в якому я ріс», «Пісня про невідомого сурмача».

Жанрову палітру творчості І. Ковача доцільно розглядати як у статиці, так і в динаміці, тобто в еволюційній проекції. Упродовж півстоліття композитор безперервно збільшував кількість жанрів своєї музики. Розгорнуті симфонічні полотна поступово витісняються музично-сценічними опусами, творами для малих складів, «плакатна» громадянської тематики пісня поступається місцем камерності ліричного вислову. Особливий інтерес І. Ковач відчував до компактного, але ефектного жанру концертино, де його авторська фантазія, не обмежена суворим художнім каноном, розкривається в розмаїтті виконавських прийомів різних солістів, виявленні потенційних

¹Автор слів невідомий.

можливостей багатобарвного ансамблю. Цей жанр можна вважати наскрізним у творчості композитора, оскільки майстер звертався до нього впродовж усього свого музичного шляху.

Поступове опанування різними жанрами музичного мистецтва не було пов'язане в біографії митця зі змінами ідейно-духовного стану або художньо-естетичного *credo*, але лише з постійним удосконаленням композиторської майстерності, бажанням випробування власних умінь в усіх галузях музичної творчості. Проте світогляд І. Ковача залишався майже незмінним; усі написані ним опуси, незалежно від часу їх створення, мають спільне для них психологічне підґрунтя, хоча кожен з них індивідуалізований в образному та композиційно-драматургічному аспектах. Загальний настрій музики майстра незмінно зберігає життєлюбне начало. Навіть відтворюючи гострі конфлікти сучасності й вітчизняної історії, він не заглиблюється в окреслення картин жаху, апокаліпсису, всесвітньої катастрофи, які характерні для багатьох композиторів ХХ ст. І. Ковач не схильний також до болісної рефлексії, занурення в глибоку депресію, гострих психологічних дисонансів. Оспівування Любові, Краси і Добра, пошук позитивного начала в житті визначають образну спрямованність його творчості. Звідси в циклічних композиціях – обов'язкова наявність життєстверджуючого фіналу. Утім, певна міра романтичної забарвленості багатьох сторінок його музики не перешкоджає відтворенню трагічних подій історії і людського буття. Образний світ композитора містить багатогранну лірику, епічні, героїчні, скерцозні, драматичні модули життя, тобто охоплює всі семантичні сфери, які сформувалися в художній культурі минулого і сучасності.

Таким чином, І. Ковач належить до композиторів-«універсалів», котрий у своїй творчій практиці прагнув охопити майже всі жанри музичного мистецтва: музично-сценічні, оркестрові, концертні, пісенні, хорові, а також літературно-музичні композиції, театральну і кіномузику. Звертаючись до будь-якого з них, він хотів зберегти усталені уявлення стосовно семантики та композиційних показників жанру, що забезпечувало високі комунікативні

якості його творів. Якщо успіх композитора в галузі патріотичної пісні або опусах на громадянську тематику ще можна було б пояснити ідеологічною орієнтацією на ангажоване мистецтво, то значна частина його спадщини, позбавлена політичного тягаря, викликала жвавий відгук слухацької аудиторії виключно завдяки свіжості музичних образів, динамізму драматургічних подій, життєрадісному тону світосприйняття. Показовою є позитивна реакція на його музику, адресовану дітям, котрі гостро відчують щирість, відвертість, безпосередність авторського вислову. Отже, композиторська спадщина І. Ковача має значення не тільки як історичний документ певної епохи, але і як художня цінність, яку слід вивчати і виконувати на широкій концертній естраді та в музичному театрі сучасності.

Отже, здійснено дослідження творчості І. Ковача: розкрито один із аспектів композиторської спадщини композитора – жанровий діапазон творів, окреслені теми й образи. У подальшому вивченні художньої спадщини митця наукові праці мають привернути увагу музикознавців до історичного контексту, на тлі якого розгорнулася творча діяльність майстра, стильових засад його музики, а також до внеску І. Ковача в розвиток Харківської композиторської школи та української музичної культури другої половини ХХ ст. загалом.

Список літератури

1. Грицун Ю. Н. Волшебный мир балета «Северная сказка» И. Ковача в музыкальном воплощении / Ю. Грицун // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. нац. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2011. — Вип. 33. — С. 90–100.
2. Грицун Ю. Н. Драматургические особенности симфонической поэмы «Таврия» Игоря Ковача / Ю. Грицун // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. дизайну і мистец. — Харків, 2010. — Вип. 1. — С. 127–130.

3. Грицун Ю. Н. Драматургия объективного и субъективного в симфонии № 3 «Сны солдатские» Игоря Ковача / Ю. Грицун // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теории і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2010. — Вип. 28. — С. 21–31.
4. Грицун Ю. Н. Мир грез и реальности в творчестве Игоря Ковача (на примере оперы-балета «Бегущая по волнам»)/Ю. Грицун // Культура народов Причерноморья : науч. журнал. — Симферополь, 2010. — № 190. — С. 67–70.
5. Тишко Н. С. Зрілість / Н. Тишко // Соціалістична Харківщина. — 1971. — 30 січ.
6. Тишко Н. С. Ігор Ковач / Н. Тишко. — Київ: Муз. Україна, 1980. — 52 с. — (Творчі портрети українських композиторів).
1. Gritsun Yu. N. Volshebnyi mir baleta «Severnaia skazka» I. Kovacha v muzykal'nom voploshchenii / Yu. Gritsun // Problemy vzaiymodii mystetstva, pedagogiky ta teoriiii praktyky osvity : zb. nauk. st. / Khark. nats.un-tmystets. im. I. P. Kotliarevs'kogo. — Kharkiv, 2011. — Vyp. 33. — S. 90–100.
2. Gritsun Yu. N. Dramaturgicheskie osobennosti simfonicheskoi poemy«Tavriia» Igoria Kovacha/ Yu. Gritsun// Tradytsii ta novatsiiuvyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti : zb. nauk. pr. / Khark. derzh. akad. dyzainui mystets. — Kharkiv, 2010. — Vyp. 1. — S. 127–130.
3. Gritsun Yu. N. Dramaturgiia ob'ektivnogo i sub'ektivnogo v simfonii № 3 «Sni soldatskie» Igoria Kovacha / Yu. Gritsun// Problemy vzaiymodii mystetstva, pedagogiky ta teoriiii praktyky osvity : zb. nauk. pr. / Khark. derzh.un-tmystets. im. I. P. Kotliarevs'kogo. — Kharkiv, 2010. — Vyp. 28. — S. 21–31.
4. Gritsun Yu. N. Mir grioz i real'nosti v tvorchestve Igoria Kovacha (na primere operi-baleta «Begushchaia po volnam») /Yu. Gritsun// Kul'tura narodov Prichernomor'ia : nauch. zhurnal. — Simferopol, 2010. — № 190. — S. 67–70.
5. Tyshko N. S. Zrilist' / N. Tyshko // Sotsialistichna Kharkivshchina— 1971. — 30 sich.

6. Tyshko N. S. Igor Kovach / N. Tyshko. — Kyiv: Muz. Ukraina, 1980. — 52 s.
— (Tvorchi portrety ukrainskukh kompozytoriv)